

רמב"ם דפוס ישן

ד לוף ש"ע ערב שביעית. זה הדבר כשישלם הלוף קודם שביעית ולא נשאר בו אלא לחפור עליו ולעקור הבצלים:

הערות לר"ש

2 כ"י והמהר"י לנדא. ובר"י: ור"י יהודה. 4 כ"י. וכע"ז בהג' מהר"י לנדא: אין אפשר לומר. ובר"י: אין צריך לומר. 5 בכ"י: היתה. 6 בהגהות הגר"א: סבר ר' אמי אין איסור ספיחים תורה. 7 ר"ל ר"ה של שמינית (הג' הגר"א). 8 בהג' הגר"א: בשביעית. 9 בהג' הגר"א: עשה ביצים בשביעית. 10 בהג' הגר"א ליתא תיבת "מספק". 11 בהג' הגר"א הגיה: ועשה ביצה בשביעית, ודיכנו בשישית, ועקרו בשביעית אין תימר. 12 בהג' הגר"א: "לפיכך אין לעניים עמו חשבון" נמחק, ובמקומו הגיה: ועשה חשבון עם העניים. וז"ל: ובסוף הלכה מסיק הדה אמרה שדיכון כעיקור.

ליקוטים

[שייך לעיל עמוד 1]

א. במשנה. מאימתי כ"א מותרין בלבקט משילכו הנמושות. בתוספות רע"ק הניח בצ"ע דלמה לא תקנה לו שיהו לבעה"ב ע"ש. ובמחכ"ת אישתמיטתיה מש"כ הרא"ש בפ' אלו מציאות במשנה דמצא בגל (ב"מ כ"ה): (וכן הנ"י שם) דלא עדיפא חצירו מידו (כה"ג אמרינן שם (קב). כל היכא דאיהו זכי חצרו וכיא ליה כו' ע"ש), דאילו בא לידו קודם יאוש לא קני כו', ועי' בש"ך סי' רס"ח סק"ב ובסמ"ע סי' ר"ט סק"ב. ובזה א"ש הא דאיתא בירושלמי מתנות עניים שבשדה שאין עניים מקפדין עליהן הרי הוא של בעה"ב משום דכיון דלא קפדי עליהם מעיקרא מיד זכתה לו שדהו לבעה"ב. ולי קשה דמאי מהני יאוש עניים דהרי יאוש מטעם הפקר הוא, וכמו דא"ר אליעזר לעיל פ"ה מ"ב, וכי היאך העני הזה מחליף דבר שלף בא ברשותו, ה"ל היאך יפקירו דבר כו', עי' פ' מרובה (טו), ואולי כיון דכל העניים מיאשי והתורה לא זכתה אלא להם עניים מצו לאפקורי [דלכל העניים יחד הוי כאילו כבר בא לרשותם], ור"א לא קאמר אלא דעני פקטי אינו יכול להחליף, ומדויק היטב לישינה וכי היאך העני הזה כו', הנה דוקא. ומה שהקשה עוד (באות הקודם) מקטני עניים דגם להם חלק בזה ולדידהו הוה יאוש שלא מדעת ע"ש. ו"ל דלק"מ, דהא אפי' אם כבר זכו בו אין בהם משום גזל אלא מפני דרכי שלום היכא דאין דעת אחרת מקנה אותן כמו מציאה, וכן מתנות עניים דהוה כמו הפקר.

שביעית לעניים ומה שגדל בשמינית דבעל הזית. ור' יהושע² דאמר לאין לעניים עמו חשבון סבר כר' יוסי דאמר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחד הדיעור. וא"ת [והא] צירק אזלינן צתר לקיטה צין לענין שביעית צין לענין מעשר, כדמוכח [בסוף] פ"ק דר"ה לקטו העניים את עליו לקטו שהוא מתיר לעניים לאכול. (דף ג.) וצסוף הנודר מן הירק (נדריס דף נ:): כמו שאפרש לקמן בפ"ט (מ"א), וא"כ האי לוף נלקט בשמינית אין עליו תורת שביעית. ויש לומר דמתני' איירי כגון דעקרוהו עם עליו צסוף שביעית, ועקרוהו צמארופות כדניו (מ"ד), והניחאוהו צמקומו וחזר ונשרש והוסיף גידולין בשמינית, לפיכך נריך לעשות חשבון עם העניים. ועוד יש ענין דלא אזלינן צירק צתר לקיטה כמו אס נגמר גידולין כמו שאפרש לקמן בפ"ט (מ"א). ומיהו [גצין] לוף אין שייך⁴ לומר כן, דלוף של שנה זו גדל בשניה כצראשונה, וכן בשלישית וכן ברביעית, כדמוכח צתוספתא (פ"ד) וצירושלמי כמו שאפרש כאן (בסימא דמתני'). וצירושלמי (סס) פריך מהא דגזרו על הספיחים ומשני שינוי טובא. וזהו לשון הירושלמי (סס) [ר' אצבו צסס ר' יוחנן אחיא דר' יודא כר' אליעזר ודרבי יוסי כרבי יהושע, דתני תמן (פ"ט מ"ח) העניים אוכלין אחר הדיעור אצל לא עשירים דצרי ר' יודה ר' יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הדיעור. ר' אמי צעי קומי רבי יוחנן מתני' עד שלא גזרו על הספיחים, אמר ליה וכי בעלייה היית⁵, סבר ר' אמי אמר⁶ איסור ספיחים תורה. אמר רבי ירמיה בעלי לוף שטתה היא מתני'. אייתי רב אושעיא מתני' דבר קפרא מן דרומא ותני עלי לוף ועלי צללים אית לך למימר עלי צללים השוטים. מילתיה דר' ירמיה אמר דבר שיש צו ציעור שנמצא צחוק דבר שאין לו ציעור יש לו ציעור. מה עמד ליה ר' ירמיה, פתר ליה צשסיקף בעלים. ר' יוסי פתר לה מתני' לפני ראש השנה⁷ שביעית. נטעו לפני ר"ה שביעית⁸ עשה ציאים לפני שביעית⁹, ודיכנו שביעית, עקרו צמוכאי שביעית, אין תימר דדיכון כעיקור כולו לעניים, אין תימר אין דיכון כעיקור אין כולו לעניים. מספק¹⁰ יעשה חשבון עם העניים. ר' חזקיה פתר מתני' ערב ר"ה שביעית. נטעו ערב ר"ה (שביעית) ועשה ציאה צתחלת שביעית, ודיכנו שביעית, ועקרו צסוף שביעית¹¹. אין תימר דיכון כעיקור כולו לצעל הצית, אין תימר אין דיכון כעיקור [אין כולו לצעה"ב], לפיכך אין לעניים עמו חשבון¹². עשה צארך ג' שנים, נותן לעניים רובע. צ' שנים, נותן לעניים שלש. שנה אחת, נותן לעניים מחנה. פירוש. מתני'. דשריא צאכילה. עד שלא גזרו על הספיחים. דתן לקמן בפ"ט (מ"א) כל הספיחים אסורין, ואפילו צאכילה [אסורין] כדמוכח בפ"ק דמנחות (דף ה:). אמר ליה וכי בעלייה היית⁵. כלומר וכי גזירה דרבנן היא. ונקט עלייה לפי שהיו רגילין לעשות גזירות בעלייה, כדאשכחן צסוף צן סורר (פגהדרין דף עז). בעליית צית נחזה צלוד וצפ"ק דצנת (דף ג:): בעליית חנניה צן גרון גצי י"ח דבר וצתוצות צפרק נערה (דף נ:): מדצרים טוצים שנאמרו בעלייה [וצמנחות (דף מה). שהעלו לו שלש מאות גרבי צמן בעלייה לדרוש ספר יחזקאל]. סבר ר' אבוי [אמר] איסור ספיחים תורה. שהצין מתוך דצרי ר' יוחנן דמאן דאסר ספיחים מדאורייתא אסר. אמר ר' ירמיה בעלי לוף שוטתה היא מתני'. כלומר שלא גדלו שביעית כי אס העלים, וכבר גדל העיקר משנה

שביעית לעניים ומה שגדל בשמינית דבעל הזית.

ור' יהושע² דאמר לאין לעניים עמו חשבון סבר כר' יוסי דאמר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחד הדיעור.

וא"ת [והא] צירק אזלינן צתר לקיטה צין לענין שביעית צין לענין מעשר,

כדמוכח [בסוף] פ"ק דר"ה לקטו העניים את עליו לקטו שהוא מתיר לעניים לאכול.

(דף ג.) וצסוף הנודר מן הירק (נדריס דף נ:): כמו שאפרש לקמן בפ"ט (מ"א), וא"כ האי לוף

נלקט בשמינית אין עליו תורת שביעית. ויש לומר

דמתני' איירי כגון דעקרוהו עם עליו צסוף שביעית,

ועקרוהו צמארופות כדניו (מ"ד), והניחאוהו צמקומו וחזר

ונשרש והוסיף גידולין בשמינית, לפיכך נריך לעשות

חשבון עם העניים. ועוד יש ענין דלא אזלינן צירק צתר

לקיטה כמו אס נגמר גידולין כמו שאפרש לקמן בפ"ט (מ"א).

ומיהו [גצין] לוף אין שייך⁴ לומר כן, דלוף של שנה

זו גדל בשניה כצראשונה, וכן בשלישית וכן ברביעית,

כדמוכח צתוספתא (פ"ד) וצירושלמי כמו שאפרש כאן

(בסימא דמתני'). וצירושלמי (סס) פריך מהא דגזרו על הספיחים ומשני שינוי טובא.

וזהו לשון הירושלמי (סס) [ר' אצבו צסס ר' יוחנן אחיא דר' יודא כר' אליעזר ודרבי יוסי כרבי יהושע,

דתני תמן (פ"ט מ"ח) העניים אוכלין אחר הדיעור אצל לא עשירים דצרי ר' יודה ר' יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הדיעור.

ר' אמי צעי קומי רבי יוחנן מתני' עד שלא גזרו על הספיחים, אמר ליה וכי בעלייה היית⁵, סבר ר' אמי אמר⁶ איסור ספיחים תורה.

אמר רבי ירמיה בעלי לוף שטתה היא מתני'. אייתי רב אושעיא מתני' דבר קפרא מן דרומא ותני עלי לוף ועלי צללים אית לך למימר עלי צללים השוטים.

מילתיה דר' ירמיה אמר דבר שיש צו ציעור שנמצא צחוק דבר שאין לו ציעור. מה עמד ליה ר' ירמיה, פתר ליה צשסיקף בעלים. ר' יוסי פתר לה מתני' לפני ראש השנה⁷ שביעית.

נטעו לפני ר"ה שביעית⁸ עשה ציאים לפני שביעית⁹, ודיכנו שביעית, עקרו צמוכאי שביעית, אין תימר דדיכון כעיקור כולו לעניים, אין תימר אין דיכון כעיקור אין כולו לעניים.

מספק¹⁰ יעשה חשבון עם העניים. ר' חזקיה פתר מתני' ערב ר"ה שביעית. נטעו ערב ר"ה (שביעית) ועשה ציאה צתחלת שביעית, ודיכנו שביעית, ועקרו צסוף שביעית¹¹.

אין תימר דיכון כעיקור כולו לצעל הצית, אין תימר אין דיכון כעיקור [אין כולו לצעה"ב], לפיכך אין לעניים עמו חשבון¹².

עשה צארך ג' שנים, נותן לעניים רובע. צ' שנים, נותן לעניים שלש. שנה אחת, נותן לעניים מחנה. פירוש. מתני'. דשריא צאכילה. עד שלא גזרו על הספיחים.

דתן לקמן בפ"ט (מ"א) כל הספיחים אסורין, ואפילו צאכילה [אסורין] כדמוכח בפ"ק דמנחות (דף ה:).

אמר ליה וכי בעלייה היית⁵. כלומר וכי גזירה דרבנן היא. ונקט עלייה לפי שהיו רגילין לעשות גזירות בעלייה, כדאשכחן צסוף צן סורר (פגהדרין דף עז).

בעליית צית נחזה צלוד וצפ"ק דצנת (דף ג:): בעליית חנניה צן גרון גצי י"ח דבר וצתוצות צפרק נערה (דף נ:): מדצרים טוצים שנאמרו בעלייה [וצמנחות (דף מה). שהעלו לו שלש מאות גרבי צמן בעלייה לדרוש ספר יחזקאל]. סבר ר' אבוי [אמר] איסור ספיחים תורה.

שהצין מתוך דצרי ר' יוחנן דמאן דאסר ספיחים מדאורייתא אסר. אמר ר' ירמיה בעלי לוף שוטתה היא מתני'. כלומר שלא גדלו שביעית כי אס העלים, וכבר גדל העיקר משנה

פירוש מהר"י בן מלכי צדק

מאי טעמא אם תאמר דיכון כעיקור כולו לבעל הבית שעניים ועשירים אוכלין אחר הביעור כלומר כל חד וחד אכיל מאי דנקיט, ואם אין דיכון כעיקור נמי כולו לבעל הבית דהא במוצאי שביעית עקרו הילכך לבעל הבית, דקסבר כרבי יוסי דאמר בין עניים בין עשירים אוכלין אחר הביעור לפיכך אין לעניים עמו חשבון. ד לוף ש"ע ערב שביעית שנכנס לשיעור וכו' עוקרין. וקשיא לן ומותר לעוקרו ולהפסידו ופירקו בירושלמי א"ר יוסי תיפתר עד שלא צמחו שעדיין לא הוציאו ספיחין.

פירוש הרא"ש

[צשמינית]. וא"ת היכי משכחת לה דעלי הלוף שטתה מתקיים צארך עד שנה שמינית והא אמרינן לקמן (צפ"ט) [צפ"ז מ"א] דעלי הלוף שטתה יש לו ציעור לפי שאינו מתקיים צארך, וי"ל דצודאי מי שמניחו לעמוד צארך אינו מתקיים עד מוצאי שביעית והכא איירי כגון שעקר הלוף עם העלין צחורף וטמנו צארך ואחר שעבר זמן הקרת חזר ונטעו והוסיף גידולים, וצירושלמי משני עוד שינוי אחריתי:

ובפי' הרמב"ם משמע דאין הטעם משום יאוש רק כיון דעניים תו לא יבואו קרינן ביה לעני ולגר תעזוב ולא לעורבים כו' דאיתא [כן] בחולין (קלד ב'), וכן משמע בירושלמי (רש"ש).

עין משפט נר מצוה
א מיי פ"ד מהל' שמיטה
ויזל הל' יט סמנ לאוין רסא.

רמב"ם דפוס ישן

הקיצונים. מיוחדות לזמן
הקין וזה מפני שיבשו מאד:
פואה של עידית. הוא עץ
אדום צובעין בו צבע אדום
רו"א בלע"ז ופי' של עידית
הפואה הטובה: במארופות
של עץ. כלים עשוין מעץ
לחפור בהם כדי שישנה ולא
יחשב הרואה אותם שהוא חופר
הארץ ועובר אותה: פואה
של צלעות. שיש לה
צלעות והיא בעומק הארץ ואי
אפשר לעקור אותם בכלי עץ
אלא בברזל:

הערות לר"ש

13 רש"ס. 14 הג' מהר"י
לנדא. ובר"י: בפ"ט. 15 כ"י.
ובדפוס"י: דערלה. 16 רש"ס.
17 עיין בחזו"א ס"ט סק"ח
(רד"א סופר). 18 ע"י בהערות
11-12 שבעמוד הקודם.

ליקוטים

ד. בר"ש. ד"ה שנכנס. דאם
הוסיפו ספיחין היה אסור
לעקור ולהפסידן. ובתו"ש
[כתב] דלשטת הרמב"ם דכל
הספיחין אסורים באכילה יל"פ
כשעוקרם ואינו רשאי לאוכלן
הוי כאילו הפסידן בידים.
ותמיה דהא במשנה דלעיל כתב
הר"ש בפ"י הירושלמי דלא
אסרו אלא בהני דתחלת גידולן
בשביעית כו' והתוי"ט עצמו
הביארו שם וכל שכן עכא
שנשלם בששית ולא הוסיף
אלא צמחים בזה. (רש"ש)
ד"ה במארופות. מלשון
מרא. כמו מר לחפור בו [שבת
צד:]; ומארופות תרין מילין
[הן]. מרות רפות, לפי שהן של
עץ הן רפות בערך אותן של
ברזל שהן חזקות לעדור בהן,
אבל אלו של עץ חלושות ואינן
עשויים לחפירת הארץ. (יעב"ץ)

[מכאן שי"ד לעיל עמוד ג]

1. במשנה. מדה זו אמורה
כהננים כו'. בשנו"א פי'
כלומר בין שנותן לכהן מתנות
כהנים כו' פי' זה נסתר
מהתוספתא דז"ל ושאר מתנות
כהנים ולוי' נותן כ"ש ואין
חושש, ועי' במל"מ (פ"ו מהל'
מת"ע ה"ז) שגם עינו ראתה
הפי' הזה ודחתוהו מפני
התוספתא הלזו, ועי' בהרא"ש
שגם הוא פי' כן. (רש"ש)

בצלים הקיצונים מיוחסים לזמן ששמו קץ, והיינו
מפני שכבר יצאו יצטות גמורה: פואה של עדיית
"אלפיה" הטובה: מארופות של עץ כלי חפירה
מעץ, כדי שיהיה שינוי ולא ייראה כמי שחופר
האדמה ועובד בה: פואה
של צלעות פואה שהתחזקה
צעומק האדמה ואי אפשר
לעוקרה אלא בצרול:
במארופות של עץ וב"ה אומרים
ב"ש אומרים עוקרין אותן
לעוקרות של צלעות שעוקרין

לדמרינן יעשה חשבון. ומיירי דעקרו צקוף שביעית והניחו צמקומו וחזר והשריש (והוסיף עליו) [והוסיף עליו] 13
שמינית כדפרישית צמתי'. ורב אושעיא מקשי ליה מצרייתא דבר קפרא דקמתי פלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע
צלוף וצללים ולא שייך לשנויי בצללים שוטים, דאין דרך צללים להתקיים מששית לשמינית, אלא גבי לוף שוטה
משכחת לה דעיקרו מתקיים צארך כדמתן לקמן בפ"י 14 (מ"ג). ורבי ירמיה לא חייש אהך קושיא דלית ליה הך
צרייתא דבר קפרא. מילתיה דר' ירמיה אמרה. כלומר מדצרינו נוכל לדקדק דדבר שיש לו ציעור כגון עלי הלוף
שוטה, שנמצא צמוך דבר שאין לו ציעור כגון עיקר הלוף שוטה, יש לו ציעור, ולא אמרינן בטלי להו עליו אגב
עיקר. ולא שייך למידק הכי ממתני' דלקמן בפ"י 14 (מ"ג) דלעלה 15 יש לו ציעור ולעיקר אין לו ציעור, דההיא
פשיטא דאיכא לאוקומה כשחלש העלין לצדן, אכל הכא עקר הכל יחד מדנתערבו [גידולין לשביעית] 16 בשל שמינית.
ומשני בששיקף בעלים. שחלשן שמינית מן העיקר קודם שיכלה לחיה מן השדה, דציעור הוה שמינית. ולשון
שיקוף נופל כשחלש העלין מן העיקר. ר' יוסי פתר לה מתני' לפני ראש השנה. של שביעית. שנטעו שששית,
ועשה ביצים לפני שביעית שהציא גידולין, ונקט הכי כדי שלא יחשב ספיחי שביעית. ודיכנו בשביעית. מלשון
או דכו צמדוכה (צמדזר יא) שדך העלין צמקוס חיבורן, ודכוותה צקוף הנודר מן הירק (גדריס דף נח). גבי צללים של
שביעית שנמחו שמינית [דמוקי לה צמדוכיינן. ולאחר הדיכון הוסיף עליו שמינית], ואחר כן עקרו לגמרי, דאם
הדיכון כעיקור הרי נחלשו שביעית ולעניינם. והשתא לא קשיא מידי מדבר שיש לו ציעור צמוך דבר שאין לו
ציעור, ויש לו חשבון עם העניים מפני העלין של מוצאי שביעית שהגדולין מעורבין. ואם אין הדיכון כעיקור הכל
לצעל הצית, אפילו עליון לשביעית, דאלוין צמר לקיטה. ומספק לר' אליעזר יעשה חשבון עם העניים לחומרא.
ומצינן למימר השתא טעמא דר' יהושע משום דקצבר אין דיכון כעיקור. ור' חזקיה פתר נמי מתני' שנטעו
שששית ועשה צינים שששית, אלא דמוקי לה שדיכנו שששית ועקרו לגמרי שביעית, דאם הדיכון כעיקור הכל
לצעל הצית אפילו מה שהוסיף שביעית, דלאו מארעא קרבי והרי הוא כמונה צמיצה 17. ואם אין הדיכון כעיקור
הכל לעניים אפילו מה שהוסיף שששית, דצמר לקיטה אולינן. ומן הדין אין לעניים עמו חשבון, שהרי או כולו לעניים או
כולו לצעל הצית אלא דמספק עבד ר' אליעזר דיכון כעיקור לגידולי שששית ושלא כעיקור לגידולי שביעית. וטעמא דר'
יהושע משום דדיכון כעיקור. ומילתיה דחזקיה כמונה צמיצה שששית צירושלמי, וצריך לתקן הגירסא לפי הפתרון
שפירשתי 18. והדר מסיק צירושלמי עשה בארץ ג' שנים אחר שביעית נותן לעניים רובע שהרי שנה של שביעית
לעניים, ויש כאן ד' שנים אחד לעניים וג' לצעל הצית. וכשעקרו צקוף שביעית וחזר ונטעו שמינית, וכן כולם לפי
חשבון השנים. וצתוספתא (פ"ד) מיתניא כמו צירושלמי. ואע"ג דאמרין צקוף הנודר מן הירק (גדריס נח). גידולי היתר
מעלין את האיסור, אפקועי ממונה שאני. ואם תאמר והיכי משכחת שחלקן עניים עם צעל הצית למחצה לשלש
ולרביע הא אין עלי הלוף מתקיימין מדיש להם ציעור כדמתן לקמן צפרק שביעי (מ"א). וי"ל דמשכחת לה כגון שעקר
הלוף צחורף עם העלים וטמנו צארך כדמתן לעיל (מ"ג), ואחר שעבר עליו זמן הקרח חזר ונטעו, והוסיף גידולין על
גידולין, וכן ככל שנה ושנה: ד' שנכנסם לשביעית. אמרינן צירושלמי (הל' ג) ר' יוסי צשס ר' לא, תפתר שעקרון עד
שלא נמחו. דאם הוסיפו ספיחין, היה אסור לעקורן ולהפסידן: הקייצונים. מפרש צירושלמי (סג) קייטנאי. כלומר
שזרעים [ונתלשין] צקין. [תרגום של קין (צראשית ח) קייטא]: של עידית. [שדה] שמה: במארופות. מלשון מר
לחפור צו (שגח נד:). וחיישי צית שמאי לעבודת הארץ לפיכך עושה צשל עץ, וצית הלל לא חיישי: צלעות. מקום

פירוש מהר"י בן מלכי צדק

וכן בצ"ן הקיצונים. פי' שוין ללוף, פי' בצלין
הנזרעין בקיץ ונתלשין בקיץ, וכן פתרו בירושל'
קייטנאי, פי' קיץ תרג' קיטא, לע"ז איסטאטוניקי.
וכן פואה של עידית. פי' פואה של שדה שמינה, פי'
רו"א דימיסטיק"א. עוקרין אותה במארופות של עץ.
מעץ חזק, [ועשויה] כמו מרה, ונקרא בלשון חכמים
1 כנצ"ל.

פירוש הרא"ש

ד' שנכנסם לשביעית. מפרש צירושלמי שעקרון עד שלא
נמחו דאם הוסיפו נמחים אסור לעקורן ולהפסידם:
הקייצונים. מפרש צירושלמי שזרעה צקין: פואה של

עין משפט נר מצוה
 ב מ"י פ"ד מהל' שמיטה
 ויוכל הל' ת. ג מ"י פ"ח מהל'
 שמיטה ויוכל הל' ג. ד מ"י
 פ"ח מהל' שמיטה ויוכל הל' ג.
 ה מ"י פ"ח מהל' שמיטה
 ויוכל הל' ג.

מסורת הש"ס
 (א) ע"ז דף טו:

רמב"ם דפוס ישן

ה פירוש כל זה מבואר והלכה כחכמים: ו אמר הכתוב ולפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט) ר"ל מי שסגרה עיניו התארה ויצר הרע אל תעזור אותו להוסיף בעוורונו ותוסיף להרחיקו מן הישר ומפני זה אסור לעזור עוברי עבירה ולא יתקנו להם כלים אבל ראוי לקלקל להם: ומחרישה. היא האת: והמזרה. הוא שידור בו התבואה: והדקר. הוא כלי ברזל לחפור הארץ: מג"ז יד. חרמש קטן שיקטף כמלא היד ומפני זה נקרא מגל יד. ומג"ז קציר ידוע:

הערות ל"ר"ש

18 כת"י והמהר"י לנדא.
 19 כ"ה בהג' הגר"א (ועי' בש"א ובפאת השלחן). 20 לעיל מ"ד.

ליקוטים

ה. בר"ש. ד"ה ירושלמי. ומשני גזרו על הלוף כו' אלא בשינוי כו' הלכך כו' לא שכיח דאיסורא. לכאורה תמוה דהא פ"י שם (לעיל מ"ד) דאינו אלא בלא הוסיף ספיחין, והני דהתיירא נינהו ומה לן למיחש להו. וצ"ל דכוונתו דהוסיפו ספיחין אסור לעקרן כלל בין ע"י שינוי בין שלא ע"י שינוי, וה"ל למיחש שמא עקר הני דהוסיפו, וע"י שינוי, כדי לגנוב את העין לאמר דהן לא הוסיפו, אבל בלא שינוי לא יעקרו, דזה אסור בין בהוסיפו ובין בלא הוסיפו. (רש"י)

אזנים. ולא חשיבי שדה כדלשכתן צקוף פ' [קמ"א] כלל'ס¹⁸ צירושלמן דמודה ריש לקיש צורע על גבי סלעים ועל גבי טרשין שהוא פטור. [ולעיל צל"ד] כמו סלעים צקמ"ן. אי נמי ללעות לדי השדה ולא צלמ"ע, ולא מיחזי כעבודת הארץ:

ג"ה הר"ש
 הג' הגר"א
 ה' ירושלמי
 (סס). מה טעם
 טעם דרבי
 יהודה, גזרו
 על הלוף ולא
 גזרו על הירק.
 מעתה אפילו
 צצת יהא
 מותר, צטמון
 אפי' צציעית
 אפי' קיימין
 יהא מותר¹⁹

אותה בקרדומות של מתכות: ה מאימתי מותר אדם ליקח לוף במוצאי שביעית ר' יהודה אומר מיד וחכ"א² משירבה החדש: ו אלו³ כלים שאין האומן רשאי למכרם בשביעית מחרישה וכל כליה העול והמזרה והדקר אבל מוכר הוא מגל יד ומגל קציר ועגלה וכל כליה ה"ז הכלל כל

שלא ילך ויציא מן האיסור ויאמר מן הטמון הצלמי. פירוש. מאי טעמא דר' יהודה. כלומר מאי שנא הכא דפליג ומאי שנא גבי ירק לקמן צפ"ו (מ"ד ע"י סס) דאסרי צמולאי שביעית עד שיעשה כיוצא בו ולא פליג רבי יהודה. ומשני גזרו על הלוף. שלא יעקרו אותו שביעית אלא צשינו, צמארופות של עץ לצית שמאי וצקדומות לצית הלל²⁰, הלכך צמולאי שביעית לא שכיח דאיסורא. אבל ירק דלא גזרו [שלח] לתולשו כי אורחיה, שכיח נמי דאיסורא צשמינית. ופריך מועתה אפילו בשבת. כלומר צציעית שנקראת שבת יהא מותר, דלא תלינן ליה צצל שביעית, דלא שכיח, משום דלא אפשר צלא צשינו, אלא אמרינן דמן הטמון צשיית הוא. ומשני בטמון אגן קיימין. דצההוא הוא דאמרינן דאין דרך לעוקרו צשינו כדי לטומנו עד מוצאי שביעית, אבל צציעית עצמה אס צל לקנות מעס הארץ חיישין שמא יביא מן האיסור ויאמר מן הטמון הבאתי. ורצנן צצרי דאס כן צמולאי שביעית [נמן] ניוחש, משום הכי אסרי עד שירבה החדש. דהיינו מן הפסח ואילן, כדתי לעיל צירושלמי (סס) א"ר יהודה מעשה שהיינו צעין כושין ואכלנו לוף על פי ר' טרפון צמולאי החג של מוצאי שביעית, אמר לו ר' יוסי עמך הייתי ולא היה אלא צמולאי פסח: ו א"ר יוסי כיני מתני' אלו כלים שאין האומן רשאי למוכרן צציעית לחשוד על השביעית: מזרחה. שזרין צו צגורין: דקר. קו(ל)טרע צלע"ו.

פירוש מהר"י בן מלכי צדק

טמון מייתי. [פריין]² וא"ת אי הכי אפי' בשביעית לישתרי [משנן]² הא לא קשיא שאם תתיר לו הוא הולך ומביא מן האיסור ואומר מן הטמון הבאתי. ורבנן סברי א"כ אפי' במוצאי שביעית שהוא הולך ומביא מן האיסור ואומר מן הטמון הבאתי, אבל משירבה החדש דהיינו מפסח ואילך ההיתר רבה על האיסור ומבטלו. תניא א"ר מעשה שהיינו בעין כושין ואכלנו לוף על פי ר' טרפון במוצאי החג של מוצאי שביעית אמר לו ר' יוסי עמך הייתי ולא היה אלא במוצאי הפסח. ו אלו כלים שאין האומן רשאי למכרם בשביעית מחרישה וכל כליה העול והמזרה והדקר. וצ"ל צפא ובלשון מקרא א"ת. מג"ז יד. פוניטורו. מג"ז קציר. פל"צ. והעג"ה וכל כליה.

לענין כלאים הצלעות לא חשיבי שדה להתחייב הזורע הכי נמי לענין שביעית. ופי' צלעות מקום אבנים וגדל בהן אבנים. אי נמי [פואה הנמצאת] סביב לצלעות השדה ולא באמצע השדה והואיל וכן אינו נראה כעבודת הארץ שאין הצלעות חשובין כשדה לפיכך [עוקרין אותה] אפי' בקרדומות [של מתכות]. ה מאימתי מותר ליקח לוף במוצאי שביעית ר' יהודה אומר מיד. [בירושלמי פריין]¹ מאי טעמא דר' יהודה. כלומר אסור מיבעי ליה, דהאי ירק אי מלוף העקור הא אסור משום ספיחין, ואי מלוף שלא עקרו כל שכן וכל שכן דאסור. ופריין ר' יהודה סבר (בשגזרו) [כשגזרו]² על הלוף גזרו. פ"י על הלוף שלא עקרו [גזרו] דיהא² אסור הוא וירקו. אי נמי בעקרו והניחו במקומו גזרו על ירקו, אבל אם עקרו וטמנו בו והוציא ירק, ירק [הוא בעלמא]² ושרי, הילכך מותר לקנות ירק הלוף [מיד]² דמקילינן ואמרי' מירק דלוף 1 כנדצ"ל. 2 רש"י.

פירוש הרא"ש

צשיית והטמיו הוא, ומשני צטמון אגן קיימין פ"י צזההוא הוא דאמרן דאין דרך לעקרו צשינו כדי לטמנו עד מוצאי שביעית אבל צציעית אסור אף מן הטמון [שלא ילך ויציא מן האיסור ויאמר מן הטמון] הצלמי: עד שירבה החדש. מפרש צירושלמי עד הפסח: ו אין רשאי למוכרן. צציעית למי שהוא חשוד על השביעית: המזרה. זורין צו המון צגורין וכשאיין גורן מופרין צו הקרקע: דקר. קוטר"א צלע"ו והוא א"ת צלשון המקרא דכתיב (ישע"י צ) וכתתו חרבותם לאימים: מג"ז יד מג"ז קציר ועג"ה. מותרין שמא הוא רוצה לקזור מן ההפקר ולהציא צעגלה למאכל ציתו ואין אסור אלא להציא הרצה ולעשות אורז: